

פחד יצחק פסח - מאמרים מאמר נז

א. זה קלי ואנוהו<sup>1</sup>. אתנאה לפניו במצוות<sup>2</sup>. נמצינו למדים מתוך דברי חכמים הללו, כי שרשיה של העבודה בהידור מצוה נעוצים הם במאורע של קריעת ים סוף, שהרי על המאורע הזה באו דברי השירה של "זה קלי ואנוהו".

ב. בכדי למצוא את מקומו של שורש עבודת - הידור - מצוה בנס הים, עלינו להקדים את המבואר במאמר טז: "בברכת רפאנו של שמנה עשרה המטבע הוא כי תהלתנו אתה. וצריך ביאור הלא הנימוק הזה של כי תהלתנו אתה שייך הוא לכל הבקשות ולמה נתיחד הוא דוקא לבקשת הרפואה? - הנה דעתו של המהר"ל היא<sup>3</sup> כי ספור יציאת מצרים אין זה בגדר ספור שבחיו של מקום אלא ספור טובותיו של מקום ומעשי חסדיו עמנו. מפני שאי אפשר לומר דספור יציאת מצרים הוא ספור שבחיו של מקום משום שנגד זה ישנה הטענה של סיימתינהו לכולהו שבחי דמרך<sup>4</sup> ולמי נאה לספר גבורות השם הלא רק למי שישמיע כל תהלתו<sup>5</sup>. ונראה לדון באימה דשאני יציאת מצרים דשפיר יש לספר בה אפילו על דרך שבחו של מקום. דטענה זו של סיימתינהו לכולהו שבחי דמרך נתבארה בגמרא במשל למלך שיש לו כלי זהב ומקלסין אותו בכלי כסף. ומסתברא דאין זה שייך אלא אם הכלים הם מתשמישי המלך שרכש לו לצרכו, ועל כן יש כאן הפחתה כשמשבחין אותו בכלי כסף. מה שאין כן באופן דהמלך קנה לו הכלים הללו אך ורק בכדי להתפאר בהם ולשם זה הציג אותם לראוה בפני כל, בודאי שהתפארות זו תהיה לפי השגתו של כל אחד ואחד, דכך הוא ענינה של מדת ההתפארות שהיא מכונת את דרכה לפי מדת השגתו של זה שמתפארים נגדו. ונמצא שאין שם טענה כי התהלה לא הגיעה לגדל היקרות שבדבר, שהרי ההתפארות לא תמצא אלא כפי גבול תפיסתו של זה שמתפארים בפניו. וממילא נמצא שביציאת מצרים אשר מפורש נאמר עליה בתורה כי כל עצמה לא באה אלא לשם התפארות. משה אמר לפרעה התפאר עלי<sup>6</sup>, וכן למען תספר את אשר התעללתי<sup>7</sup>, אין כאן מקום כלל לטענה שרק למי שמשגיג להשמיע כל תהלתו לו נאה למלל גבורות השם.

ג. והנה ענין הרפואה הובטח לישראל בקשר עם יציאת מצרים. כל המחלה אשר שמתני במצרים לא אשים עליך כי אני השם רופאך<sup>8</sup>. וממילא מוסיפים בברכת הרפואה הנימוק המיוחד של "כי תהלתנו אתה". מפני שכך היא המדה שכל מה שמשתייך ליציאת מצרים נעשה מתחלתו בכדי להתפאר ולהתהלל. והרי יש בדברים הללו תוספות הבנה בהך מילתא שאמרו חכמים דפסח נוטריקון פה סח. משום דהנסים האותות והמופתים של יציאת מצרים הם הראשונים שמפורש נאמר עליהם שנעשו ובאו לעולם רק לשם התפארות. ותעש לך שם כהיום הזה<sup>9</sup>. וממילא אין כאן טענה אפילו אם הם נאמרים

בגדר שבחו של מקום. והיינו שבפסח הפה סח ומשבח לפי גבול תפיסתו ואינו חושש שהקילוס שלו אינו אלא בכלי כסף. ונוטריקון של פסח הוא פה סח. עד כאן ממאמר טז.

ד. והנה עיקר ענין ההידור הוא ההשתדלות של מציאות חן בעיני הזולת. "אל תתהדר בפני מלך"<sup>10</sup>; פירושו אל תתלבש בלבוש שיש בו משום השתדלות למצוא חן בעיני המלך. וכמו כן הידור מצוה פירושו ליפות את החפצא דמצוה עד כי כל הרואה אותו יהלל את יפיו. ובאתרוג מצינו להדיא מנהג של התפארות בנוי של האתרוג והיינו משום דהדר<sup>11</sup> כתיב ביה, וההתהדרות בפני הזולת שייכת היא לגוף המעלה של הדר.

ה. וכאן זכינו למצוא את שרשה של עבודת - הידור - מצוה כשהוא נעוץ במאורע של קריעת ים סוף. כי הלא קריעת ים סוף הוא הגמר של יציאת מצרים, אשר כל עניניה של יציאה זו מורים הם על הנהגה של התפארות. והלא כמים הפנים לפנים, כן לבה של כנסת ישראל לאביה שבשמים. ועל כן גילוי הנהגת ההתפארות אצל הקב"ה מעורר הוא בכנסת ישראל את הנהגת ההתפארות בעבודת יוצרה. הנהגת ההתפארות בעיני עבודת השם הרי היא חובת הידור מצוה. התנאה לפניו במצוות, טלית נאה ציצית נאה סוכה נאה. ותשוקתם של ישראל לעבודת הידור מצוה הולכת היא ונהפכת לשירת הים. ואנוהו. אתנאה לפניו במצוות. ולא עוד אלא שההרגשה המעמיקה תצרף לכאן באורם של חכמים בנוטריקון של ואנוהו: אני והוא<sup>12</sup>. מה הוא אף אני. כי כל עצמו של ענין הנוי אשר כנסת ישראל משתוקקת אליו ומשוררת עליו באמירת ואנוהו, נובע הוא מתוך ההיקש של מה הוא אף אני. כי הם הם הדברים: מה הוא מגלה עלי את הנהגת התפארותו, אף אני אגלה עליו את הנהגת התפארותי. וככה נצטרפו בתיבת ואנוהו שתיים שהן אחת: "אני והוא", ו"אתנאה לפניו במצוות". זה קלי ואנוהו.

\*\* Please treat this text with respect / Res onsa Pro ect Bar Ilan University \*\*

בגמרא (פסוק נ) 'אמר

רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן וקשין לזווגן כקריעת ים סוף. ויש להבין טעם הדבר שדימו את ענין זיווגו של אדם לנס דקריעת ים סוף בדייקא.

**ואפשר** לומר הביאור בזה, על פי מאמר שהתחדש בס"ד בביאור דברי

חז"ל, ודרשו בפסיקתא (פסוק נ) וקשין לזווגן כקריעת ים סוף. ויש להבין טעם הדבר שדימו את ענין זיווגו של אדם לנס דקריעת ים סוף בדייקא. ואיתא במדרש (לקוט הממרי מהלל קט), 'אמר רבי יהודה בר אלעאי כיון שירדו ישראל על הים נקרע להם ים סוף, והיו המים עומדים חומות חומות, חלונות חלונות, והיו ישראל מסתכלין ורואים ומספרים זה עם זה כדי שתשוב דעתם עליהם'.

**ויש** מקום לתמוה בענין זה בדרך של ממה נפשך, אם היה הרצון העליון לקרוע את הים ליי"ב שבילים ודרכים, בכדי שכל שבט מישראל ילך דווקא בדרך הראויה לו, בדרך שסלל וכבש עבורו אבי השבט ההוא, ולא ילך בדרך שבט חברו, אם כן למה הוצרכו לעשות חלונות בתוך החומות, הלוא מן הראוי היה שיהיו החומות אטומים ומחוזקים, שכל אחד יקפיד על דרכו ועל שיטתו, ומאידך אם היה הרצון העליון שכולם ילכו כאחד בצוותא חדא ובשכס אחד, למה זה נחלק הים ליי"ב שבילים, והיה מן הראוי שיקרע הים לנתיב אחד, וכולם ילכו באותה דרך ובאותו השביל.

**ונראה** לומר שעומק הביאור בדברי חז"ל הללו הוא, שבעת קריעת ים סוף, קרע הקדוש ברוך הוא את הים ליי"ב שבילים, לפי שרצה הקדוש ברוך הוא לרמוז לישראל עם קרובו, שעתה כאשר הם הולכים ליכנס לארץ הקדוש, ועליהם לישב שם באופן של איש תחת גפנו ותחת תאנתו, כשכל שבט ושבט משמר את מנהג אבותיו הקדושים בהנהגתם המיוחדת, וכמו שנאמר (משלי א, ט) 'ואל תטוש תורת אמן', ומקפיד במאוד מאוד על מסורת אבותיו, ונהרא נהרא ופשטיה, וכל שבט על משמרתו יעמוד.

**אך** יחד עם זאת פתח להם הקדוש ברוך הוא גם חלונות חלונות בתוך אותם חומות מים שהקיפם, כדי שיהיו רואין זה את זה, ולקבל דין מן דין, ולא יהיו סבורים כל אחד שרק אני ואפסי עוד, ורק עבודת שבטי היא שעולה ומעלה ריח נחוח כלפי מעלה, ואילו עבודת השבט האחר אינה מעולה ומרוצה כלפי שמיא כעבודתי, ואשר על כן פתח להם הקדוש ברוך הוא חלונות בחומות המים, בכדי שידע כל אחד ואחד **ובאשר** דייק החפץ חיים בדברי הגמרא בסוטה (י). 'דריש רבי עקיבא איש ואשה זכו שכינה ביניהן, לא זכו אש אוכלתן'. ופירש"י שם 'זכו שכינה ביניהם - שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן, יו"ד באיש וה"י באשה. לא זכו אש אוכלתן - שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמצאו אש ואש'. והמתבונן ימצא שהשראת השכינה רמוזה דייקא באותן האותיות השונות יו"ד באיש וה"א באשה, ואילו האותיות השוות, מורות על היפך השראת השכינה, ועל 'אש אוכלתן'. וזה בא ללמדנו שפעמים דווקא שוויות בני הזוג היא שגורמת לאש רח"ל, ואילו דווקא השוני שבין בני הזוג הוא שמשכן שלום ביניהם ומשרה את השכינה הק'.

**ואפ"ל** דזה ביאור הדמיון שדימו חז"ל את ענין הנישואין לבחינת קריעת ים סוף בדייקא, ועל פי המבואר כמה פעמים בדברינו בארוכה, ביסוד הכי עיקרי בענין שלום בית, שאין צריך לתור ולחפש בעת שידוכים, שיהיו החתן והכלה דומים זה לזה ככל שאפשר בתכונות נפשם ומדתם בדייקא, כי אדרבא פעמים רבות שהשוני הוא שמביא את השלמות האמיתית, כשכל אחד משלים את השני על ידי תכונות נפשו השונות.